

A meglévő katalógusok nem szűnnek meg, a gépi katalógust folytatásnak kell tekinteni. A probléma a szükséges terminálok száma és a visszakeresés sebessége. Ohio-ban két algoritmust, vagy kereső kulcsot használnak, a szerző nevének négy betűje és a cím első szavának 5 betűje illetve cím esetén az első és második szó 4 és t betűje. A pontosság hiánya nem hátrány, sőt, ha a használó nem jól betűz - előny. A keresés igen gyors és megismételhető. A hosszabb - 300-400 jelből álló leírások visszakeresése lassabb. A visszakeresések programozhatók. Az on-line visszakeresés könnyen megtanítható, a gyakorlat igazolja, hogy szívesen használják a gépi katalógust.

A jövőt tekintve gondolni kell arra, 10-25 év múlva a gépi katalógusok anyagát is selejtezni kell, esetleg éves alapon és a selejtezett anyagot mikroformában kumulálhatják. A teljes rendszer így a régi cédulakatalógusból, mikrofilmből és on-line katalógusból állna - időben megosztva.

Szabadpolc – zárt polc a tudományos könyvtárakban

Matilde V. ROVELSTAD

A szerző Open shelves/closed shelves in research libraries c. cikkét (College and Research Libraries, 1976. szept. 457-467. p.) SALLAI István tömörítette.

Az amerikai könyvtárak minden típusa arra törekszik, hogy a könyveket könnyen hozzáférhetővé tegye és e törekvés következtében a legtöbb könyvtár megnyitja polcait az olvasóknak. Ez a gyakorlat azonban nem uralkodik az egész világon. Más országok tudományos könyvtárainak raktára rendszerint zárt és a tudomány művelői a gyűjteményekhez katalógusok, bibliográfiák és indexek segítségével férnek csak hozzá.

A szabadpolc fenntartása szakrendi elrendezéssel meglehetősen költséges. Tekintettel a költségvetési megszorításokra, a modern kutatás új kivánalmaira, a szakrendi rendezés egyre kérdésesebbé válik és igazolást kíván.

Ha a könyvtárat úgy határozzuk meg, mint használat céljára szervezeti gyűjteményt, a hozzáférhetőség alapvető követelmény. Kérdés, vajon ez a hozzáférhetőség a hagyományos bibliográfiai források révén vagy pedig közvetlen megközelítéssel, azaz a polcon való böngészéssel valósítható-e meg sikeresebben. A legtöbb külföldi tudományos könyvtárban a könyveket folyó számok sorrendjében helyezik a polcra, tehát a könyvtári beszerzés időrendjében. A böngészés ebben a helyzetben teljesen értelmetlen, minthogy különböző tárgyú könyvek kerülnek egymás mellé, míg többkötetes munkák vagy a sorozati művek egyes darabjai szétszóródnak. Ez a rendszer szemben áll az amerikai könyvtárak gyakorlatával, ahol is a könyveket a tartalmuk szerint rendezik és szabadpolcon teszik hozzáférhetővé.

A SZABADPOLC HAGYOMÁNYA

Történetileg a könyvek tárgy szerinti csoportosítása a legrégebb és a legegyszerűbb módja a használatba adásnak. Az ókorból megmaradt katalógusok is azt mutatják, hogy egy bizonyos durva tárgykör szerint helyezték el a táblákat, a tekercseket, később a könyveket.

A középkor kolostori könyvtárai - összehasonlítva az ókoréival - nagyon kicsik voltak. A használat megkönnyítésére a "világi könyvtár" népszerű könyveit elkülönítették a tanulást szolgáló könyvektől. Utóbbiakat a helyszínen használták, s ezek szokásos elrendezési formája ugyancsak a szakrend volt. Katalógusok nem voltak, mert még a közepes nagyságu könyvtárak állománya sem volt több néhány száz kódexnél. Az egyes burtordarabokba tartozó könyvek jegyzékeit egybekötötték. Ezek valójában kezdetleges katalógusok voltak kettős rendeltetéssel: mint helyrajzi jegyzékek biztosították a leltári ellenőrzést és minthogy a rokon műveket együtt tartották, ezek szolgáltak szakkatalógusként is.

A 12. századból az egyetemek váltak a tanulás és a tudományos képzés hordozóivá. Az egyetemek könyvtárai az ott tanított világi (profán) tudományok irodalmát is magukba foglalták. Párizsban, a Robert de Sorbonne által 1250-ben alapított kollégium könyvtára mintául szolgált a többi számára is. Ezeket a kollégium négy fakultása (teológia, orvostudomány, jog és filozófia) szerint csoportosították. 1289-ben a Sorbonne könyvtárát kétfelé bontották: egy prézens könyvtárra (libraria magna), amely 300 kötetből állt, és egy kölcsönzésre is szánt 1290 kötetből álló könyvtárra (libraria parva), ez utóbbi másodpéldányokból és kevésbé értékes tételekből állott.

A renaissance és a barokk kor igen szép könyvtártermekkel - építészeti gyöngyszemekkel - dicsekedhetett egyes királyi és hercegi palotákban. Tulajdonosaik általában hozzájárultak, hogy e gyűjteményeket megfelelő idegen személyek is használhassák, de később már nagyobb közönség igénye lett, hogy a könyvtárakhoz hozzáférjen.

Gabriel Naudé (1600-1653) javasolta, hogy a könyvtárakat meg kell nyitni a nyilvánosság számára. A milánói Ambrosiana könyvtár (1603) volt az első nagy könyvtár, amely ezt a liberális elvet elfogadta és ezt nem sokára mások is követték: a Bodleiana könyvtár Oxfordban 1612 után, a Mazarine Párizsban. Richelieu biboros a Sorbonne könyvtárát "nyilvános" könyvtárként kívánta működtetni.

A könyvtárak könyveit nem kölcsönözték, ezeket az olvasóteremben kellett használni. Az olvasókat az irodalomhoz a szakrend vezette. A 17. század végén a részletesen osztályozott elhelyezési rend a nagyobb könyvtárakban is elterjedt.

A szász választófejedelem 174 000 kötetes könyvtára Drezdában 1796-ig teljes egészében a részletes szak szerinti felállítására révén volt közvetlenül hozzáférhető.

A SZABADPOLC ELHAGYÁSA

A 18. században két ok emelt gátat a könyv-olvasó kapcsolatának. Az egyik az a tény volt, hogy a modern komfort eszközei, mint fűtés, vi-

lágítás, nehezen találtak utat a könyvtárakba. Ezért a nagyobb könyvtárakban könnyebben fűthető kis helyiségeket bocsájtottak rendelkezésre olvasás céljára. A használatot itt már nem vette körül a gyűjtemény, a szükséges köteteket használatra oda kellett vinni az olvasóterembe. Csupán egy lépés kellett, hogy elzárják a könyveket tartalmazó helyiségeket és csak az olvasótermeket bocsássák a használók rendelkezésére.

A raktári terek elzárásának másik tényezője az irodalom állandó növekedése volt. Sokpolcos állványokat helyeztek párhuzamosan egymás mellé. Így alakultak ki a raktárak, mint elkülönített terek. Az olvasóterem maradt csak nyitva az olvasók számára.

A 19. század egyéb irányu fejlődése is ebbe az irányba hatott. Számos új egyetemet alapítottak, új tudományágak és egyre több tudományos közösség jött létre. A nagy könyvtárak igazgatási gyakorlata nem volt alkalmas arra, hogy megbirkózzon a beáramló sok új könyv feldolgozásával. A szűk keresztmetszetet a helyrajzi jegyzék (schelflist) okozta, amely egyaránt szolgálta az elhelyezés ellenőrzését és a szakkatalógus szerepét. Az új kötetek beérkezése a polcokon állandó áttologatással, átjelzeteléssel, a katalógus folytonos javításával járt.

Egyetlen megoldásnak látszott az irodalom addig uralkodó szak szerinti rendezésének elhagyása és egy lehetőleg gazdaságos raktározás alkalmazása. A szakkatalógus megszabadult a helyrajzi jegyzék funkciójától és az új gyarapítást sokkal gyorsabban lehetett az állományba olvasztani. A szakrend elhagyása lehetetlenné tette az olvasók számára, hogy közvetlenül keresgéljenek a polcokon. Az új módszer eleinte a polchoz rögzített folyószámok rendszere volt. Híres példája volt ennek Milánóban az Ambrosiana könyvtár elhelyezési rendje.

A beszerzési szám (leltári szám) szerint való raktározás kezdeményezője a párizsi Nemzeti Könyvtár volt és innen gyorsan terjedt el az egyéb nyugat-európai országokban. Mivel a Nemzeti Könyvtár képtelen volt feldolgozni a beérkező könyvek nyomasztó áradatát, tárgyszó szerint csoportosított régi raktárait bezárta, és elkezdett egy "classement mécanique"-nak nevezett elhelyezési rendet. Ezt a rendet a francia városi könyvtárak is követték. A folyószámos elhelyezési rend akkor vált különösen gazdaságossá, amikor a nagyság szerinti elhelyezést is megvalósították. A nagyságrendi folyószámos francia mintát nem fogadták el egyértelműen a német tudományos könyvtárak. Ott ugyanis a könyvtári foglalkozáson belül kialakult a "szakreferens könyvtáros", aki szakterületének állományalakításáért és megszervezéséért is felelős volt. Egy szigorú számrend szétszórta volna területének irodalmát, elválasztotta volna a gyűjteménytől. A német könyvtárosok alkalmazta elhelyezési rend módosított változata volt a francia gyakorlatnak: itt az anyagot a szakcsoportokra bontás után helyezték el méret és folyószám rendjében. A szám szerinti rendezésnek ez a két formája terjedt el Európa tudományos könyvtárainak zárt raktáraiban.

A raktározás két rendszeréről és a szabadpolcokról viták keletkeztek. A gazdaságosság szempontjai kérekedtek felül. A szám szerinti rendezés legfőbb védője Georg Leyh volt, aki "kiátkozta" a "szak szerinti rendezés dogmáját", és helyette új dogmát teremtett, a numerus kurrensét. Fritz Milkauval, a Porosz Állami Könyvtár akkori igazgatójával együtt kifejtette, hogy miután lehetetlen az egy tárgyra vonatkozó összes irodalmat a tudományok szerteágazása folytán egy helyre gyűjteni, jobb lenne a kívánt mun-

kákat a hagyományos bibliográfiai források segítségével keresni és megkímélni magukat a polcon történő keresgélés időpazarlásától.

A mechanikus rendezés átvétele és a hallgatók kirekesztése a raktárból az európai egyetemei könyvtárak elszigetelődéséhez vezetett, és az intézeti könyvtárak fejlődését segítette elő. Ez utóbbiakat a szabadpolc és a szakirodalom gyors beszerzése jellemzi. A hallgatók a szabadpolc révén közvetlen kapcsolatban maradnak a szakterület irodalmával.

SZABADPOLC AZ AMERIKAI KÖNYVTÁRAKBAN

Amíg az európai egyetemeken elzárták a közvetlen hozzáférést a hallgatók elől, az USA nyilvános könyvtári mozgalmában virágzott a szabadpolc-rendszer és befolyását a skandináv országok könyvtárelméletére is kiterjesztette. Az amerikai demokrácia alapelvei alapján a gyűjteményhez való szabad hozzáférhetőség volt a leglényegesebb szempont, amely az olvasó szükségletét vette figyelembe és megtartotta a könyv-olvasó régi, közvetlen kapcsolatát. Egyes amerikai főiskolai könyvtárak, ahol megengedték a növendékeknek a szabad hozzáférést a gyűjteményekhez, példaként szolgáltak a nyilvános könyvtáraknak. A nyilvános könyvtárakban az egyenlő elbánás demokratikus elve minden polgár számára megkövetelte a szabad hozzáférést a könyvtárak polcaihoz.

Mindazonáltal nem minden könyvtáros osztozott ebben a felfogásban. A könyvtári szolgálat efféle kiterjesztésének gondolata ellenérveket támasztott s ezek több évtizeden át követelhetők a Library Journal cikkeiben és az ALA vitáiban. A könyvtárosok azzal is tisztában voltak, hogy a szabadpolc nem egyetemes csodaszer, az átlagolvasó egy nagy gyűjteményben könnyen tanácstalanná válik. Az 1877-ben Londonban tartott könyvtáros konferencián a résztvevők többsége a szabadpolc ellen foglalt állást; még az előretekintő Melvill Dewey is ezek között volt. Így történt a San-Francisco-i (1891) és a Lake Placid-i (1894) ALA konferenciákon is. 1899-ben Atalantában és 1900-ban Montrealban a résztvevők többsége már a szabadpolc mellé állt. Az amerikai és az angol nyilvános könyvtárak immár általánossá vált gyakorlata - a skandináv könyvtárakat kivéve - a kontinens könyvtáraitra nem volt jelentős hatással. Franciaországban és Németországban kivételszámba mentek, nem is szólva Európa déli országairól. Megmaradt a zárt rendszer, ennek elsődleges célja a nevelés volt és ezt úgy vélték a legtökéletesebben megoldani, hogy a könyvtári személyzet szoros kapcsolatban marad az olvasóval.

A II. VILÁGHÁBORÚ HATÁSA

A II. világháború az európai kontinens könyvtárügyében új korszak kezdetét jelentette és mind a könyvtári elvek, mind a szolgálat terén gyökeres változást hozott. Sok épület és katalógus pusztult el, értékes gyűjtemények szóródtak szét. Nagy gond volt újjáépíteni és újjászervezni a könyvtárakat. Németországban a német tudományos könyvtárak mindennek előtt a megmaradt gyűjteményeik sürgős használhatóvá tételére törekedtek. E folyamat meggyorsítására újra a háború előtti módszereket alkalmazták, mi-

vel ezek hatékonyak és gazdaságosnak mutatkoztak. A könyveket a legtöbb könyvtár méret szerint folyószámosan rendezte. Az elvi megfontolásokat a későbbi kutatásra hagyták.

Németország nyilvános könyvtárainak fontossága és befolyása régebben csekély volt, most azonban új korszakuk kezdődött. A demokratizálódási folyamat részeként új, átfogó tanítási rendszert hoztak létre, tájékoztatási programok készültek, a külföldi művelődés útjának bemutatására kulturális csere bontakozott ki, s ennek nyomán új igények fejlődtek ki az olvasásra és a tájékoztatásra, ami nagy hatással volt a nyilvános közművelődési könyvtárak fejlődésére. Az amerikai példa nyomán a német városokban az ún. "Amerika Häuser"-ek jöttek létre szabadpolcos könyvtárakkal. Nagyhatású volt Berlinben az "Amerika Gedenkbibliothek", amely az Egyesült Államok pénzalapjából épült. Az amerikai gyakorlatot bemutató könyvtár hamarosan követőkre talált. Még a német tudományos könyvtárak sem maradhattak közömbösek a szabadpolc eszméje iránt, noha a tudományos könyvtárak nagy speciális gyűjteménnyel rendelkeztek, és gyakran változtatásra alkalmatlan épületekben helyezkedtek el. Az erősen védett hagyomány is inkább kedvezett az állományalakításnak, mint a szolgáltatásnak. Mindazonáltal az Egyesült Államokban járt német látogatók megfigyelték, hogy az amerikai kutató könyvtár nyitottsága egyre inkább a tanulás központjává tette. A tudósokat a szabadpolc inkább egybehozta a könyvekkel, mintsem elválasztotta. Az 1956-os berlini konferencián megvizsgálták a tudományos könyvtárak funkcióit és nyilvánvaló lett, hogy az általános egyetemi könyvtár éppen zártpolcos rendszere, hozzáférést korlátozó szabályai következtében izolálódott, és ezért növekedtek igen gyorsan az intézeti könyvtárak. Ez utóbbiak szabad polcaik és könnyű használatuk következtében bámulatos mértékben fejlődtek, úgyhogy 1966-ban több német egyetem gyarapítási költségének 80 %-át juttatta az intézeti könyvtárak számára. Ugy látszik, ha az egyetemi könyvtár újra fel akarja venni a kutatás központjának szerepét, elsőbbséget kell adnia az új kutatási követelményeknek és közönséges szükségleteinek.

A szabadpolc az a sarkalatos pont, amely újra visszaszerezheti a könyvtár számára azt a központi szerepet, amelyet elvárnak tőle.

A zárt polc régi érvei újra a vita központjába kerültek. Elfogadták, hogy igazgatási megfontolások nem diktálhatják többé a könyvtári gyakorlatot, az új utak azonban még kutatásra szorulnak. A német tudományos könyvtárakat használók két határozott csoportba, a kutatók és a hallgatók csoportjába sorolhatók. A kutató a nagyon speciális irodalomhoz inkább a hagyományos eszközök (katalógusok, bibliográfiák, indexek) útján kíván hozzájutni, míg a hallgató, különösen a kezdő, zömmel az általános irodalommal foglalkozik, tanfolyama igényeinek kíván eleget tenni. Megoldást csak mindkét csoport igényeinek kielégítésével lehet találni.

KOMPROMISSZUM

A szabadpolc, ahogy ezt az angol-amerikai példák bemutatják, nem látszott ideális megoldásnak a német kutató könyvtárak számára. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szabadpolcos gyűjteménynek van egy maximális mére-

te, amelyet ha meghaladnak, a szabadpolc már fényűzést jelent, sőt hátrányos lehet mind a személyzetnek, mind az olvasóknak.

A német tudományos könyvtárak gyakorlatában ez a kompromisszum jött létre. Abból a célból, hogy az olvasók mindkét csoportját kielégítsék, a zárt raktárakat továbbra is a speciális anyagok tárolására használták és ezekkel párhuzamosan szakosított olvasótermeket fejlesztettek ki az elsőéves hallgatók és az általános olvasók számára.

A folyószámos raktári rendű régi könyvtárak állományát nagyon költséges lett volna szak szerint rendezni, főképpen annak a hitnek tudatában, hogy a böngészés (szabadpolcon való keresgélés) nem gazdaságos a kutatóknak. Az olvasótermek, amelyek eredetileg elsősorban a prézens tájékoztató gyűjteménynek adtak helyet, most kibővültek, hogy a teljes állomány arányosan kisebbitett változatát foglalják magukba. Ez a gyakorlat is sok vita tárgya volt: mekkora legyen a szabadpolcos állomány? Mit tartalmazzon? Hogyan rendelkezék? Hogyan vezessük be az olvasót annak használatába? A szakolvasótermek számát és méretét a könyvtár jellege és szerepe határozza meg. A szabad gyűjtemény célja, hogy a hallgatókat azonnali és közvetlen kapcsolatba hozza a tanulmányozott terület irodalmának jól válogatott gyűjteményével. E gyűjtemény meglehetősen nagy, azonban 100 000 kötettel már elfogadhatónak mondható. A gyűjtött irodalomnak kerek egészlet kell alkotnia és nem szabad összefüggéstelen kis szakcsoportokból állnia. A használóknak képesnek kell lenniök, hogy szakterületüket mind szerkezetben, mind rokonterületeik kapcsolatában teljesen megértsék. Ilyen gyűjtemény létrehozása elképzelhető egy nagy olvasóteremben, több kisebb teremben, vagy egy jól tagolt térrészben.

Kluth: Die Freihandbibliothek c. művében javasolja, hogy a szabadpolcos gyűjtemény tartalmazza a leghasználtabb irodalom jó reprezentációját, olyan műveket, amelyeknek az adott tárgykörben alapozó értékük van és mindig magukba foglalják az új releváns címeket, de zárják ki a történeti munkákat. A képviselt irodalom aktualitását és relevanciáját szinte naponta át kell vizsgálni. A gyűjtemény gondozása a könyvtáros fontos felelőssége. Ugyancsak fontos tevékenység az olvasó könyvtárhasználatra történő tanítása is.

Éppen akkor, amikor a német könyvtárosok a szabadpolc iránti megfontolásuk során kialakították a fentebb említett kompromisszumot, az USA és Anglia könyvtárosai - akik a szabadpolcnak hagyományosan a legfőbb védői - most kezdik ujravizsgálni korábbi eszméiket. Sok vonatkozásban a szabadpolc anakronizmussá vált, nem szolgálva már eléggé a modern kutató szükségleteit. Egyes bírálatok azt is kifejezik, hogy az egyetemi könyvtárban az egy tárgykörön belül összegyűjtött könyvek túl nagy száma akadályozza a böngészést. George Piternick legújabb tanulmányában azt szűrte le, hogy nem reális többé azt kívánni, hogy a hozzáférhetőségnek ugyanaz a mértéke legyen szükséges minden esetben. A fejlődés iránya az, hogy a használó elé az irodalom kezelhető állományát tegyük. Ez megnyilvánul a kevésbé használt anyagnak a szabadpolcra a tároló raktárba szállításában, a szakrészleges, illetve a szakokra bontott könyvtárak létrehozatalában és a tanulókönyvtárak (undeergraduate libraries) számának növelésében. Leyh 60 év előtti érvelése, amely szerint képtelenség egy szak teljes állományát együtt tartani, egybevonni, a modern tudományok egymásbahatolásával, átfedésével ma ismét hangsúlyt kapott. Az uralkodó osztá-

lyozási rendszerek széjjelszórják az egyes szaktárgyak anyagát. Sok tartományban a folyóiratok kerültek a kutatás középpontjába és tartalmuk bibliográfiai eszközökkel kereshető vissza és nem böngészéssel. További szét-töredezés keletkezett az új formában elérhető információk miatt, amelyek nem könnyen oszthatók be a szak szerinti polcсорrendbe. Ezt nem csupán az audióvizuális anyagok idézik elő, mint a hangszalagok és a kazetták, hanem a mikroformátumu publikációk növekvő száma is.

A modern fejlődés egy másik jele, amely egyre lehetetlenebbé teszi a közvetlen keresgélést, az a tény, hogy a nagy könyvtár többé nem tudja az "universitas litterarum" szerepét betölteni. Minthogy a könyvtárak nagyobb szakosodásra kényszerülnek a tudomány egyetemességét kooperáció, koordinált gyarapítási tervek révén, tájékoztatási hálózat létrehozásával és költséges könyvtárközi kölcsönzés közbeiktatásával tudják csak megteremteni.

A növekvő adattömeg szükséges ellenőrzése az egyes tudományterületeken, nem vihető már keresztül a hagyományos osztályozási eszközök segítségével; szükséges könyvtáron kívül létrehozott adatbankok kialakítása géppel olvasható formában. Az ilyen adatbázisokhoz a könyvtárba helyezett terminálok útján kell hozzáférni. Az Association of Research Libraries (a Tudományos Könyvtárak Szövetsége) legutóbbi vizsgálata szerint a számítógépes bibliográfiai kutatás ma már életképes módszer az egyetemi könyvtárakban. E folyamatban nagy részletességgel, sok kombinációval és nagyobb hatékonysággal kereshető vissza az anyag és ez a mód sokkal célszerűbb, mint a tradicionális böngészés az állványok között.

Azok az érvek, amelyek a szabadpolcon való böngészés nyomán történő váratlan rábukkanásokra alapozódnak, ma már nem meggyőzőek. Közvetlen böngészéssel a kutató ma már idejének nagy ráfordításával is csak kis részét érheti el az információ potenciális forrásainak. Egy teljes kutatási gyűjtemény osztályozása és szakrendben való elhelyezése láthatólag meghaladja azt a hasznot, ami abból egy kis használói csoportra származik.

KÖVETKEZTETÉS

A megoldás, amit a német tudományos könyvtárak dolgoztak ki, érdekes és más könyvtárakban is alkalmazható: zárt raktár, tömör állványok alkalmazása a kutatási irodalom számára és modern olvasótermek az általános olvasók szükségleteihez szabva. A hagyományos visszakeresési módszerek, katalógusok, indexek - a könyvtár birtokában lévő speciális irodalom számára - többnyire pótolhatók a számítógépes technikával, amely lehetővé teszi, hogy óriási adattömeget géppel olvasható formában távoli helyekre juttassunk. A könyvtárosnak szoros kapcsolatban kell dolgoznia a kutatóval a kutatási eljárás kialakításában és az elérhető információforrások felderítésében. Következésképpen így sokkal rugalmasabb kölcsönhatás jön létre, mint a kutató polcok közötti járkálásával.

Egy specializált gyűjtemény segítségével, amelyet katalógusok, indexek, terminálok tárnak fel és egy szabadpolcos általános gyűjteménnyel, amely a hagyományos osztályozási formák szerint helyezkedik el, minden típusú használó igényét ki lehet elégíteni.

Az ismerttetett megfontolások mutatják, hogy az a gyakorlat, amely szerint a kutató könyvtár teljes állományát szabadpolcra kívánatos helyezni, többé már nem igazolható a gazdaságossággal, olvasói szükségletekkel. A költségvetési megszorítások időszakában mindig üdvös a multba tekinteni, továbbá megvizsgálni a másutt alkalmazott elveket, gyakorlatot és az érvényben lévő eljárásokat, módszereket. Egy kombinált zárt polcos és szabadpolcos elhelyezési rend felállítása kibékítheti a könyvtári kiszolgálás elvi ellentéteit, ha az a modern igazgatás elvi követelményeit is figyelembe veszi.

Könyvtáros iskolák normatívái 1976.

(IFLA standard)

Az IFLA Journalban (1976. 4.no. 209-223.p.) megjelent szöveget VADÁSZ Ferencné tömörítette.

A könyvtáros iskola egyetemi szintű könyvtárosképző intézményt jelent, akár tanszék, akár önálló iskola. Az UNESCO tantervbizottsága már korábban három fokozatba sorolta a könyvtári dolgozók szakképzettségét. Az első két fokozat a nem hivatásos, a harmadik a hivatásos könyvtárosok szakképzettségi szintjének előírása. E harmadik fokozat intézménye a könyvtáros iskola, ami egyben azt is jelenti, hogy a hivatásos könyvtáros-ság felsőfoku szakképzettséghez kötött. A felsőfoku könyvtárosi szakképzés nemzetközileg elfogadott modellje a kétlépcsős egyetemi képzés" 3-4 éves tanulmányi idő után szakvizsga, majd további 1-2 éves tanulmányi idő után egyetemi diploma.

E képzési modell követelményrendszerét foglalja össze az IFLA standard, amelyet 1976-ban Lausanneban a Könyvtárosképzési Szekció öntött végleges formába és még abban az évben kiadták angol nyelven. A francia, a német és az orosz változat 1977. elején jelent meg.

A nemzetközi normativa célja, hogy világszerte elősegítse a hivatásos könyvtárosok képzésének azonos szintre emelését. Általános elvekben, mérceként fogalmazza meg a követelményeket, amelyeket az egyes országok saját adottságaiknak megfelelően alkalmazhatnak. Céljából következik, hogy a standard a könyvtárosképzés országos irányító szervei számára készült, hiszen csak ők tudják azt intézményrendszerük egészében érvényesíteni.

A könyvtáros iskolákkal szemben támasztott általános követelmények és azok rövid körülírása az alábbiakban foglalható össze.

A. Az iskola helye

Az iskola lehet valamely egyetem, vagy hasonló felsőfokú képesítést nyújtó oktatási intézmény tanszéke. Működhet valamely egyetem vagy főiskola kihelyezett tagozataként, mint önálló iskola. Ebben az esetben az anyaintézmény adhatja ki az oklevelet.